

ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертацію Малигіна Олександра Павловича
«Когнітивно-поведінкові чинники розвитку здорової сексуальності в
юнацькому віці»,
подану до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 053 «Психологія»
в галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Проблематика, порушена в дисертаційній роботі О.П. Павловича Малигіна, є надзвичайно актуальною для сучасної психологічної науки та практики. У фокусі дослідження перебуває здорова сексуальність у юнацькому віці – складний, багатовимірний феномен, що формується на перетині біологічних, психологічних і соціокультурних чинників. Юнацький вік характеризується інтенсивним особистісним розвитком, становленням ідентичності, системи цінностей, установок і поведінкових стратегій. Саме в цей період закладаються основи сексуального благополуччя, здатності до відповідальних, емоційно зрілих і психологічно безпечних інтимних стосунків. Водночас сучасні юнаки та юнки перебувають під впливом численних ризиків – суперечливих соціальних норм, масової культури, цифрового контенту, стигматизуючих або спрощених уявлень про сексуальність.

Звернення автора до когнітивно-поведінкової парадигми є методологічно виправданим і науково перспективним, оскільки дозволяє розглядати сексуальність як результат взаємодії когнітивних схем, переконань, установок, емоційних реакцій і поведінкових патернів. Такий підхід відповідає сучасним тенденціям розвитку психології здоров'я, медичної та прикладної психології, а також має значний психопрофілактичний і психокорекційний потенціал. Отож, тема дисертації є соціально значущою, науково актуальною та практично затребуваною.

Дисертаційна робота вирізняється високим рівнем логічної побудови, методологічної виваженості та наукової аргументованості. Автором чітко визначено об'єкт і предмет дослідження, сформульовано мету та завдання, які послідовно реалізуються у структурі дисертації.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, які подано в дисертації, підтверджено її теоретико-методологічними засадами і застосуванням комплексу методів (теоретичних, емпіричних, обробки даних). Теоретичний аналіз проблеми здійснено на основі ґрунтовного опрацювання сучасних вітчизняних і зарубіжних джерел, що дозволило системно представити наукові підходи до вивчення сексуальності, психосексуального розвитку, когнітивних і поведінкових механізмів формування особистості. Автор демонструє добру обізнаність із класичними та сучасними теоріями, уміло інтегруючи їх у власну дослідницьку концепцію.

Емпіричне дослідження проведене з дотриманням основних вимог психологічної науки. Використані психодіагностичні методики є валідними, надійними та адекватними меті дослідження. Статистична обробка результатів здійснена коректно, а інтерпретація отриманих даних – аргументована й послідовна.

Висновки дисертації логічно випливають із результатів теоретичного та емпіричного аналізу, є науково обґрунтованими й переконливими. Практичні рекомендації мають чітку прикладну спрямованість і ґрунтуються на емпіричних даних.

Аналіз змісту дисертації дозволяє вважати, що дисертант отримав нові важливі наукові результати. Наукова новизна дисертаційної роботи полягає у комплексному дослідженні розвитку здорової сексуальності в юнацькому віці з позицій когнітивно-поведінкового підходу, що розширює наукові уявлення про психосексуальний розвиток особистості.

У роботі зокрема:

- уточнено зміст і психологічну структуру поняття «здорова сексуальність» у контексті сучасних когнітивно-поведінкових моделей;

- систематизовано когнітивні чинники (переконання, установки, сексуальні сценарії), що визначають особливості сексуальної поведінки та суб'єктивного сексуального благополуччя;
- емпірично виявлено взаємозв'язки між когнітивними характеристиками особистості та поведінковими проявами сексуальності;
- розроблено авторську модель когнітивно-поведінкових чинників розвитку здорової сексуальності в юнацькому віці.

Теоретичне значення дослідження полягає в поглибленні наукового розуміння механізмів формування сексуального здоров'я, а також у розширенні можливостей застосування когнітивно-поведінкової теорії до аналізу складних особистісних і соціально зумовлених феноменів.

Практична цінність дисертаційного дослідження полягає в можливості використання його результатів у різних сферах психологічної та соціально-педагогічної діяльності, зокрема:

- у психологічному консультуванні та психотерапії молоді;
- у профілактичній роботі з формування відповідальної та безпечної сексуальної поведінки;
- у діяльності практичних психологів закладів освіти;
- у підготовці та викладанні навчальних курсів із психології розвитку, психології здоров'я, сексології, соціальної роботи.

Розроблені автором рекомендації можуть бути використані при створенні психоосвітніх програм і тренінгів, спрямованих на підтримку психосексуального благополуччя молоді.

Позитивної оцінки заслуговує чітка структура дисертації, що презентує послідовність вирішення завдань та етапи проведення наукового дослідження. Дисертація складається з анотацій (українською й англійською мовами), вступу, трьох розділів і висновків до них, висновків, списку використаних джерел і додатків. Основні положення анотації та дисертації є ідентичними. У вступі переконливо обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено

мету, завдання, предмет, об'єкт і методи дослідження, що свідчить про належний науковий рівень дисертанта.

Ознайомлення з першим розділом дисертації дозволяє зробити висновок про ретельний теоретичний аналіз наукових і літературних джерел іноземних й українських авторів із проблеми дослідження, що дозволило автору уточнити психологічну сутність і структуру поняття «здорова сексуальність» на основі наукових положень сучасних когнітивно-поведінкових моделей. Схвальної оцінки заслуговує авторська концепція дослідження когнітивно-поведінкових чинників розвитку здорової сексуальності особистості юнацького віку.

В другому розділі дисертації розкрито методологічні засади та результати емпіричного дослідження когнітивно-поведінкових чинників здорової сексуальності особистості юнацького віку. Привертають увагу визначені показники прояву здорової сексуальності в цьому віці. Важливо відзначити, що одержані емпіричні результати дозволили підтвердити першу гіпотезу дослідження про існування статистично значущих відмінностей між двома виокремленими автором віковими групами респондентів – 15-17 рр. і 18-21 рр. А саме, у групі старших за віком респондентів було виявлено нижчі показники сексуального консерватизму, депресії та водночас вищі рівні сексуального задоволення, самооцінки, досвіду, безпечної поведінки і комунікативної компетентності. Також унаслідок проведення емпіричного дослідження було підтверджено і другу гіпотезу про зв'язок особистісних ресурсів з показниками здорової сексуальності в юнацькому віці. Адже визначено такі статистично значущі зв'язки: емоційного інтелекту з діадною комунікацією, сексуальною самооцінкою і безпечною поведінкою; загальної самооцінки із сексуальною самооцінкою, сексуальним задоволенням і діадною комунікацією; образу тіла із сексуальною самооцінкою й діадною комунікацією; традиційних гендерних установок з комунікацією та сексуальною самооцінкою.

Високої оцінки заслугоує застосування дисертантом факторного аналізу та, як наслідок, виокремлення факторів «Емоційна компетентність», «Позитивна сексуальна ідентичність», «Сексуальна тривожність» і «Комунікативна компетентність», що є свідченням багатовимірності поняття здорової сексуальності.

Варто відзначити й те, що за допомогою регресійного аналізу було частково підтверджено третю гіпотезу дослідження про медіаторну роль сексуальної комунікації.

В третьому розділі дисертації представлено авторську комплексну психологічну програму розвитку здорової сексуальності особистості юнацького віку та результати її апробації. На увагу заслугоує обґрунтування програми на засадах когнітивно-поведінкового підходу, інтегративної психотерапії та тренінгових технологій, з огляду на виокремлені когнітивно-поведінкові чинники: когнітивні установки щодо сексуальності, емоційну компетентність, комунікативні навички, образ тіла та сексуальну самооцінку, гендерні установки, поведінкові патерни безпечної сексуальності. Важливо підкреслити й те, що визначена дисертантом тривалість програми оптимальна для досягнення стійких змін у когнітивно-поведінкових схемах учасників. Ефективність програми переконливо підтверджено за допомогою методів математичної статистики.

Загалом одержані теоретичні та практичні результати, що свідчать про досягнення поставленої мети, вирішення визначених завдань дослідження і підтвердження його припущень, представлено у висновках. Висновки є логічними і ґрунтовними, їх зміст повною мірою й чітко розкриває основні здобутки дисертації.

Рисунки, таблиці й додатки, які подано в дисертації, наочно презентують якісні й кількісні результати дослідження та забезпечують повноту їх сприймання. Зміст, структура й обсяг дисертації відповідають чинним вимогам. Стиль викладу положень, результатів і висновків дисертації є науковим.

Згідно здійсненого аналізу змісту дисертації, дотримання дисертантом вимог академічної доброчесності вбачається в наданні повної та достовірної інформації про авторів ідей, тверджень і результатів, що застосовувалися для обґрунтування теоретико-методологічних засад дослідження, з відповідним покликанням на джерела.

Дисертант висвітлив основні положення і результати дослідження в 7 публікаціях, із-поміж яких: 6 статей у фахових виданнях України; 1 стаття у періодичному науковому виданні держави, яка входить до Організації економічного співробітництва та розвитку й Європейського Союзу; 9 тез доповідей у матеріалах конференцій. Результати дослідження апробовано на багатьох Міжнародних і Всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Позитивно оцінюючи отримані результати дисертаційного дослідження, його зміст та загальну концепцію, науково-теоретичне та практичне значення наукової роботи, вважаємо за потрібне висловити деякі зауваження та пропозиції в плані дискусії:

1. У межах наукової дискусії становить інтерес можливість подальшого аналізу зіставлення індивідуальних когнітивно-поведінкових чинників розвитку здорової сексуальності з макросоціальними процесами, зокрема з трансформаціями соціальних норм та ціннісних орієнтацій сучасної молоді.

2. З огляду на міждисциплінарний характер проблематики, корисним могло б бути більш детальне окреслення потенціалу використання результатів дослідження у практиці розроблення освітніх, просвітницьких або превентивних програм, орієнтованих на підтримку психосоціального благополуччя юнацтва.

3. Як доброзичливе побажання на перспективу, доцільним видається розширення аналітичних можливостей дослідження шляхом залучення порівняльних або лонгitudних підходів, що дозволило б ще повніше простежити динаміку формування здорової сексуальності у різні періоди юнацького віку.

Утім, зазначені зауваження й побажання ні в якій мірі не знижують якості дисертаційного дослідження, а мають лише рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку наукової роботи, теоретична, наукова та практична значущість якої не викликає сумніву.

Отже, дисертація Малигіна Олександра Павловича на тему «Когнітивно-поведінкові чинники розвитку здорової сексуальності в юнацькому віці» є завершеним, самостійним і науково обґрунтованим дослідженням, що містить нові теоретичні положення та практично значущі результати. Враховуючи актуальність, новизну і важливість одержаних наукових результатів, їх обґрунтованість та достовірність, а також практичну цінність сформульованих положень і висновків дисертації можна стверджувати про високий науково-теоретичний рівень наукової роботи за темою «Когнітивно-поведінкові чинники розвитку здорової сексуальності в юнацькому віці», що відповідає галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 053 «Психологія» та вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року №40 «Про затвердження вимог оформлення дисертацій» (зі змінами), «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року №44; зі змінами від 21.03.2022 року), а її автор Малигін Олександр Павлович, безумовно, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 – «Психологія».

Офіційний опонент:

доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри психології,
соціальної роботи та педагогіки,
Інституту соціальних технологій
Відкритого міжнародного університету
розвитку людини «Україна»

УНІВЕРСИТЕТ «УКРАЇНА»

ВДАТРУЧНИЙ ПІДПИС
ЗАСВІДЧУЮ

ІНСПЕКТОР З КАДРІВ І РАБОТИ
ПО РОБОТІ З ПЕРСОНАЛОМ

СВІДКА ПРИХОДЬО

Любов СПІВАК

09.08.2024г.